

**UCHWAŁA NR XLIII/408/2023
RADY MIEJSKIEJ WE WRZEŚNI**

z dnia 28 czerwca 2023 r.

w sprawie przyjęcia sprawozdania z realizacji w latach 2021-2022 r. „Gminnego Programu Opieki nad Zabytkami dla Miasta i Gminy Września na lata 2021-2024”

Na podstawie art. 18 ust. 2 pkt 15 ustawy z dnia 8 marca 1990 roku o samorządzie gminnym (t.j. Dz. U. z 2023 r., poz. 40 ze zm.), art. 87 ust. 5 ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (t.j. Dz. U. z 2022 r., poz. 840) Rada Miejska uchwala, co następuje:

§ 1. Przyjmuje się sprawozdanie z realizacji „Gminnego Programu Opieki nad Zabytkami dla Miasta i Gminy Września na lata 2021-2024” za lata 2021-2022, którego treść stanowi załącznik do niniejszej uchwały.

§ 2. Wykonanie uchwały powierza się Burmistrzowi Miasta i Gminy Września.

§ 3. Uchwała wchodzi w życie z dniem podjęcia.

Przewodniczący Rady
Miejskiej we Wrześni

Bogdan Nowak

Załącznik do uchwały
nr XLIII/408/2023
Rady Miejskiej we Września
z dnia 28 czerwca 2023 r.

BURMISTRZ MIASTA I GMINY
WRZEŚNIA

**Sprawozdanie z realizacji
Gminnego Programu Opieki nad
Zabytkami
dla Miasta i Gminy Września na lata 2021-
2024
za lata 2021-2022**

WSTĘP

Rada Miejska we Wrześni po uzyskaniu pozytywnej opinii Wielkopolskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków w Poznaniu uchwałą nr XXI/208/2021 z 4 lutego 2021 r. przyjęła „Gminny Program Opieki nad Zabytkami dla Miasta i Gminy Września na lata 2021-2024”. Program został ogłoszony w wojewódzkim Dzienniku Urzędowym Województwa Wielkopolskiego z 2021 r. poz. 1285. Jest to trzeci gminny program opieki nad zabytkami dla Miasta i Gminy Września.

Pierwszy gminny program opieki nad zabytkami dla Miasta i Gminy Września na lata 2013-2016 został wprowadzony przez Radę Miejską we Wrześni uchwałą nr XV/192/2012 z dnia 17 września 2012 r., drugi program na lata 2017-2020 został wprowadzony przez Radę Miejską we Wrześni uchwałą nr XXIV/317/2017 z dnia 21 kwietnia 2017 r. Wykonanie uchwał powierzone zostało Burmistrzowi Miasta i Gminy Września.

Gminny program opieki nad zabytkami nie stanowi aktu prawa miejscowego, lecz jest dokumentem polityki administracyjnej w zakresie podejmowanych działań dotyczących inicjowania, wspierania i koordynowania prac z dziedziny ochrony zabytków i krajobrazu kulturowego oraz upowszechniania i promowania dziedzictwa kulturowego. Program opieki nad zabytkami stanowi podwalinę współpracy między samorządem gminnym a właścicielami zabytków i wojewódzkim konserwatorem zabytków.

Cele gminnego programu opieki nad zabytkami

Cele gminnego programu opieki nad zabytkami wskazuje art. 87 ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (Dz.U. 2022, poz. 840):

1. włączenie problemów ochrony zabytków do systemu zadań strategicznych, wynikających z koncepcji przestrzennego zagospodarowania kraju,
2. uwzględnienie uwarunkowań ochrony zabytków, w tym krajobrazu kulturowego i dziedzictwa archeologicznego, łącznie z uwarunkowaniami ochrony przyrody i równowagi ekologicznej,
3. zahamowanie procesów degradacji zabytków i doprowadzenie do poprawy stanu ich zachowania,
4. wyeksponowanie poszczególnych zabytków oraz walorów krajobrazu kulturowego, podejmowanie działań zwiększających atrakcyjność zabytków dla potrzeb społecznych, turystycznych i edukacyjnych oraz wspieranie inicjatyw sprzyjających wzrostowi środków finansowych na opiekę nad zabytkami,
5. określenie warunków współpracy z właścicielami zabytków, eliminujących sytuacje konfliktowe związane z wykorzystywaniem tych zabytków,
6. podejmowanie przedsięwzięć umożliwiających tworzenie miejsc pracy związanych z opieką nad zabytkami.

Wojewódzki, powiatowy i gminny program opieki nad zabytkami przyjmuje odpowiednio sejmik województwa, rada powiatu i rada gminy, po uzyskaniu opinii wojewódzkiego konserwatora zabytków. Programy ogłaszane są w wojewódzkim dzienniku urzędowym. Z realizacji programów zarząd województwa, powiatu i wójt (burmistrz, prezydent miasta) sporządza, co 2 lata, sprawozdanie, które przedstawia się odpowiednio sejmikowi województwa, radzie powiatu lub radzie gminy. Sprawozdanie z realizacji wojewódzkiego programu opieki nad zabytkami jest przekazywane Generalnemu Konserwatorowi Zabytków i właściwemu wojewódzkiemu konserwatorowi zabytków w celu jego wykorzystania przy opracowywaniu, aktualizacji i realizacji krajowego programu ochrony zabytków i opieki nad zabytkami.

REALIZOWANE DZIAŁANIA GMINNEGO PROGRAMU OPIEKI NAD ZABYTKAMI

PRIORYTET I.

OPIEKA, OCHRONA I REWALORYZACJA ZABYTKÓW GMINY WRZEŚNIA

Działanie 1.1.

Prowadzenie gminnej ewidencji zabytków nieruchomych.

Obiekty zabytkowe zarówno te wpisane do rejestru zabytków jak i pozostałe ujmowane są w wojewódzkiej ewidencji zabytków jak i w gminnych ewidencjach zabytków. Gminna ewidencja zabytków jest podstawą do stworzenia gminnego programu opieki nad zabytkami. Gminna ewidencja zabytków prowadzona jest przez wójta (burmistrza, prezydenta miasta) w formie zbioru kart adresowych zabytków nieruchomych z terenu gminy (art. 22 ust. 4 ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami - Dz.U. 2022, poz. 840). W gminnej ewidencji zabytków ujęte są zabytki nieruchome tj.: budynki, układy urbanistyczne, zespoły budowlane i zabytki archeologiczne. Stosownie do art. 22 ust 5 ww. ustawy: *W gminnej ewidencji zabytków powinny być ujęte: 1) zabytki nieruchome wpisane do rejestru, 2) inne zabytki nieruchome znajdujące się w wojewódzkiej ewidencji zabytków, 3) inne zabytki nieruchome wyznaczone przez wójta (burmistrza, prezydenta miasta) w porozumieniu z wojewódzkim konserwatorem zabytków.* Gminna ewidencja zabytków ma charakter zbioru otwartego. Ujęcie obiektu w gminnej ewidencji zabytków nie jest formą prawnej ochrony zabytku jaką jest wpis do rejestru zabytków. Jakkolwiek dla obiektu uwzględnionego w gminnej ewidencji zabytków istnieje obowiązek uzgodnienia przez właściwy organ architektoniczno – budowlany z organem decyzji o ustaleniu lokalizacji inwestycji celu publicznego, decyzji o warunkach zabudowy (art. 53 i 60 ustawy o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym z dnia 27 marca 2003 r. Dz.U. 2022, poz. 503 ze zmianami) oraz uzgadniania pozwolenia na budowę lub rozbiórkę (ustawa z dnia 7 lipca 1994 r., art. 39 ust. 3 *Prawa budowlanego* Dz.U. 2021, poz. 2351). Gminna Ewidencja Zabytków Gminy Września została wprowadzona Zarządzeniem Nr 206 Burmistrza Miasta i Gminy Września z dnia 17 października 2019 r.

Rozszerzenie Gminnej Ewidencji Zabytków

W 2021 r. i 2022 r. na podstawie wskazania przez Wielkopolskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków w Poznaniu nowych obiektów, które należy ująć w Gminnej Ewidencji Zabytków przygotowano ewidencyjne karty adresowe dla obiektów nieruchomych (parków, cmentarzy i zespołów folwarcznych). W maju 2020 r. karty zostały przekazane do Wojewódzkiego Urzędu Ochrony Zabytków w Poznaniu w celu zaopiniowania. Karty ewidencyjne zostały zaopiniowane pozytywnie (pismo z 25 września 2020 r.). Na tej podstawie Burmistrz Miasta i Gminy Września włączył do gminnej ewidencji zabytków Gminy Września następujące zabytki nieruchome:

Zarządzenie nr 107 Burmistrza Miasta i Gminy Września z dnia 10 sierpnia 2021 r.

ws. włączenia do gminnej ewidencji zabytków Gminy Września

Lp.	Sygnatura karty	Miejscowość	Adres/miejsce	Obiekt	Datowanie	Uwagi
1.	11.01.	Goniczki	Goniczki 18 nr geod. 122/5	DWÓR	2 poł. XIX w.	--

Zarządzenie nr 108 Burmistrza Miasta i Gminy Września z dnia 10 sierpnia 2021 r.

ws. włączenia do gminnej ewidencji zabytków Gminy Września

Lp.	Sygnatura karty	Miejscowość	Adres/miejsce	Obiekt	Datowanie	Uwagi
1.	10.06.	Gonice	Gonice 2 nr geod.118/9	BUDYNEK GOSPODARCZY PRZY SZKOLE	pocz. XX w.	--

Zarządzenie nr 109 Burmistrza Miasta i Gminy Września z dnia 10 sierpnia 2021 r.

ws. włączenia do gminnej ewidencji zabytków Gminy Września

Lp.	Sygnatura karty	Miejscowość	Adres/miejsce	Obiekt	Datowanie	Uwagi
1.	10.05.	Gonice	Gonice 2 nr geod. 118/9	SZKOŁA	pocz. XX w.	--

Zarządzenie nr 110 Burmistrza Miasta i Gminy Września z dnia 10 sierpnia 2021 r.

ws. włączenia do gminnej ewidencji zabytków Gminy Września

Lp.	Sygnatura karty	Miejscowość	Adres/miejsce	Obiekt	Datowanie	Uwagi
1.	10.04.	Gonice	Gonice 9 nr geod. 100/2	BUDYNEK MIESZKALNY I GOSPODARCZY	2 poł. XIX w.	--

Zarządzenie nr 111 Burmistrza Miasta i Gminy Września z dnia 10 sierpnia 2021 r.

ws. włączenia do gminnej ewidencji zabytków Gminy Września

Lp.	Sygnatura karty	Miejscowość	Adres/miejsce	Obiekt	Datowanie	Uwagi
1.	10.03.	Gonice	Gonice 11 nr geod. 104/6	DWÓR	k. XIX w.	--

Zarządzenie nr 112 Burmistrza Miasta i Gminy Września z dnia 10 sierpnia 2021 r.

ws. włączenia do gminnej ewidencji zabytków Gminy Września

Lp.	Sygnatura karty	Miejscowość	Adres/miejsce	Obiekt	Datowanie	Uwagi
1.	05.04.	Broniszewo	Broniszewo 3 nr geod. 3/3	OGRODZENIE	k. XIX w.	--

Zarządzenie nr 113 Burmistrza Miasta i Gminy Września z dnia 10 sierpnia 2021 r.

ws. włączenia do gminnej ewidencji zabytków Gminy Września

Lp.	Sygnatura karty	Miejscowość	Adres/miejsce	Obiekt	Datowanie	Uwagi
1.	05.01.	Broniszewo	Broniszewo 3 nr geod. 3/3	DWÓR	ok. poł. XIX w., rozbud. pocz. XX w.	--

Zarządzenie nr 114 Burmistrza Miasta i Gminy Września z dnia 10 sierpnia 2021 r.

ws. włączenia do gminnej ewidencji zabytków Gminy Września

Lp.	Sygnatura karty	Miejscowość	Adres/miejsce	Obiekt	Datowanie	Uwagi
1.	00.355.	Września	ul. Kolejowa 10 nr geod. 932	ZESPÓŁ CUKROWNI: BUDYNEK GOSPODARCZY	l. 80. XIX w.	--

Zarządzenie nr 115 Burmistrza Miasta i Gminy Września z dnia 10 sierpnia 2021 r.

ws. włączenia do gminnej ewidencji zabytków Gminy Września

Lp.	Sygnatura karty	Miejscowość	Adres/miejsce	Obiekt	Datowanie	Uwagi
1.	00.351.	Września	ul. Sienkiewicza 2 nr geod. 1398	BUDYNKI GOSPODARCZE	k. XIX w.	--

Zarządzenie nr 116 Burmistrza Miasta i Gminy Września z dnia 10 sierpnia 2021 r.

ws. włączenia do gminnej ewidencji zabytków Gminy Września

Lp.	Sygnatura karty	Miejscowość	Adres/miejsce	Obiekt	Datowanie	Uwagi
1.	00.352.	Września	ul. Kolejowa 6 nr geod. 935/6	ZESPÓŁ CUKROWNI: MAGAZYN	I. 80. XIX w.	--

Zarządzenie nr 117 Burmistrza Miasta i Gminy Września z dnia 10 sierpnia 2021 r.

ws. włączenia do gminnej ewidencji zabytków Gminy Września

Lp.	Sygnatura karty	Miejscowość	Adres/miejsce	Obiekt	Datowanie	Uwagi
1.	00.350.	Września	ul. Szkolna 26, nr geod. 1040/5	DOM CZWORAK	k. XIX w.	--

Zarządzenie nr 166 Burmistrza Miasta i Gminy Września z dnia 28 października 2021 r.

ws. włączenia do gminnej ewidencji zabytków Gminy Września

Lp.	Sygnatura karty	Miejscowość	Adres/miejsce	Obiekt	Datowanie	Uwagi
1.	11.02.	Goniczki	Goniczki 22 nr geod. 128 i 123/3	DOM Z BUDYNKIEM GOSPODARCZYM	2 poł. XIX w.	--
2.	11.03.	Goniczki	Goniczki 32 nr geod. 40	CZWORAK	k. XIX w.	--
3.	11.04.	Goniczki	Goniczki 9 nr geod. 23/1	DOM I BUDYNEK GOSPODARCZY	k. XIX w.	--
4.	11.05.	Goniczki	Goniczki 15 nr geod. 33	DOM I BUDYNEK GOSPODARCZY	k. XIX w.	--
5.	11.06.	Goniczki	Goniczki 16 nr geod. 32	DOM I BUDYNEK GOSPODARCZY	k. XIX w.	--
6.	11.07.	Goniczki	Goniczki 33 nr geod. 41	DOM	k. XIX w.	--
7.	11.08.	Goniczki	Goniczki 34 nr geod. 41	DOM	k. XIX w.	--
8.	11.10.	Goniczki	Goniczki 37 nr geod. 52	DOM I BUDYNEK GOSPODARCZY	k. XIX w.	--
9.	11.11.	Goniczki	Goniczki 37 nr geod. 52	BUDYNEK GOSPODARCZY	k. XIX w.	--

Zarządzenie nr 168 Burmistrza Miasta i Gminy Września z dnia 29 października 2021 r.

ws. włączenia do gminnej ewidencji zabytków Gminy Września

Lp.	Sygnatura karty	Miejscowość	Adres/miejsce	Obiekt	Datowanie	Uwagi
1.	23.01a	Marzenin	ul. Ks. Twardego nr geod. 73/1	KOŚCIÓŁ PARAFIALNY PW. ŚW. MIKOŁAJA W ZESPOLE KOŚCIOŁA PARAFIALNEGO	1846-1848	korekta karty
2.	17.01a	Gulczewo	Gulczewo 10 nr geod. 4/11	PAŁAC W ZESPOLE PAŁACOWO- FOLWARCZNYM	k. XIX w.	korekta karty

Zarządzenie nr 175 Burmistrza Miasta i Gminy Września z dnia 16 listopada 2021 r.

ws. włączenia do gminnej ewidencji zabytków Gminy Września

Lp.	Sygnatura karty	Miejscowość	Adres/miejsce	Obiekt	Datowanie	Uwagi
1.	14.14.	Grzybowo	Grzybowo 12 nr geod. 196/7	BRAMA DO PARKU I	2 poł. XIX w.	--
2.	14.15.	Grzybowo	Grzybowo 12 nr geod. 196/7	BRAMA DO PARKU II	2 poł. XIX w.	--
3.	14.16.	Grzybowo	Grzybowo 14 nr geod. 196/8	BRAMA NA PODWÓRZE FOLWARCZNE	2 poł. XIX w.	--
4.	14.17.	Grzybowo	Grzybowo 14 nr geod. 196/8	OBORA W ZESPOLE FOLWARCZNYM	2 poł. XIX w.	--
5.	14.18.	Grzybowo	Grzybowo 14 nr geod. 196/8	GARAŻ W ZESPOLE FOLWARCZNYM	2 poł. XIX w.	--
6.	14.19.	Grzybowo	Grzybowo 14 nr geod. 196/8	OBORA WOLARNIA	2 poł. XIX w.	--
7.	14.20.	Grzybowo	Grzybowo 14 nr geod. 196/8	STAJNIA OBORA	2 poł. XIX w.	--
8.	14.21.	Grzybowo	Grzybowo 14 nr geod. 196/8	OBORA CIELEŃCIARNIA	2 poł. XIX w.	--
9.	14.22.	Grzybowo	Grzybowo 14 nr geod. 196/8	KUŹNIA STELMACHARNIA	2 poł. XIX w.	--
10.	14.23.	Grzybowo	Grzybowo 14 nr geod. 196/8	OBORA	2 poł. XIX w.	--
11.	14.24.	Grzybowo	Grzybowo 14 nr geod. 196/8	OBORA CIELEŃCIARNIA	2 poł. XIX w.	--
12.	14.25.	Grzybowo	Grzybowo 62 nr geod. 62	DOM	pocz. XX w.	--
13.	14.26.	Grzybowo	Grzybowo 45 nr geod. 83	BUDYNEK GOSPODARCZY	k. XIX w.	--
14.	14.27.	Grzybowo	Grzybowo 48 nr geod. 94/1	BUDYNEK GOSPODARCZY	k. XIX w.	--
15.	14.28.	Grzybowo	Grzybowo 56 nr geod. 52	DOM	k. XIX w.	--

Zarządzenie nr 37 Burmistrza Miasta i Gminy Września z dnia 22 lutego 2022 r.

ws. włączenia do gminnej ewidencji zabytków Gminy Września

Lp.	Sygnatura karty	Miejscowość	Adres/miejsce	Obiekt	Datowanie	Uwagi
1.	16.05.	Gulczewko	Gulczewko nr geod. 69/1	OGRODZENIE PARKU	2 poł. XIX w.	--
2.	17.12.	Gulczewo	Gulczewo 1 nr geod. 9	SZKOŁA	pocz. XX w.	--
3.	17.13.	Gulczewo	Gulczewo 1 nr geod. 9	BUDYNEK GOSPODARCZY PRZY SZKOLE	pocz. XX w.	--
4.	17.14.	Gulczewo	Gulczewo 7 nr geod. 44	TROJAK	2 poł. XIX w.	--
5.	17.15.	Gulczewo	Gulczewo 6 nr geod. 43	DWOJAK	2 poł. XIX w.	--
6.	18.07.	Gutowo Małe	ul. Centralna nr geod. 77/5	BRAMA NA FOLWARK	4 ćw. XIX w.	--
7.	18.08.	Gutowo Małe	ul. Centralna nr geod. 77/12	BUDYNEK GOSPODARCZY FOLWARKU	4 ćw. XIX w.	--
8.	18.09.	Gutowo Małe	ul. Centralna 21 nr geod. 96/2	CZWORAK	4 ćw. XIX w.	--
9.	18.10.	Gutowo Małe	ul. Centralna 23 nr geod. 96/1	CZWORAK	4 ćw. XIX w.	--
10.	18.11.	Gutowo Małe	ul. Centralna 2 nr geod. 116/1	DOM	4 ćw. XIX w.	--
11.	18.12.	Gutowo Małe	ul. Centralna 6 nr geod. 114	DOM	ok. 1910-1920	--
12.	18.13.	Gutowo Małe	ul. Centralna 24 nr geod. 78	DOM	4 ćw. XIX w.	--
13.	19.06.	Gutowo Wielkie	Gutowo Wielkie 67 nr geod. 29/7	STACJA KOLEJOWA - DOM PRACOWNIKÓW KOLEJOWYCH	1888 r.	--
14.	19.07.	Gutowo Wielkie	Gutowo Wielkie 67 nr geod. 29/7	BUDYNEK GOSPODARCZY PRZY STACJI KOLEJOWEJ	1888 r.	--
15.	19.08.	Gutowo Wielkie	Gutowo Wielkie 58 i 59 nr geod. 100 i 102	OBORA W ZESPOLE FOLWARKU	2 poł. XIX w.	--

16.	19.09.	Gutowo Wielkie	Gutowo Wielkie 50 nr geod. 78/2	CZWORAK	4 ćw. XIX w.	--
17.	19.10.	Gutowo Wielkie	Gutowo Wielkie 51 nr geod. 78/4 i 78/8	CZWORAK	4 ćw. XIX w.	--
18.	19.11	Gutowo Wielkie	Gutowo Wielkie 52 nr geod. 135/2	CZWORAK	4 ćw. XIX w.	--

Zarządzenie nr 144 Burmistrza Miasta i Gminy Września z dnia 26 maja 2022 r.

ws. włączenia do gminnej ewidencji zabytków Gminy Września

Lp.	Sygnatura karty	Miejscowość	Adres/miejsce	Obiekt	Datowanie	Uwagi
1.	22.01.	Kleparz	Kleparz 33 nr geod. 44/2	PONIAŁÓWKA	I. 30. XX w.	--
2.	22.02.	Kleparz	Kleparz 35 nr geod. 42/6	PONIAŁÓWKA	I. 30. XX w.	--
3.	22.03.	Kleparz	Kleparz 36 nr geod. 35/3	BUDYNEK GOSPODARCZY	I. 30. XX w.	--
4.	23.12.	Marzenin	ul. Ks. Twardego 32 nr geod. 74/1	BUDYNEK GOSPODARCZY PRZY PLEBANII	1846-1848	--
5.	23.13.	Marzenin	ul. Ks. Twardego 10 nr geod. 172/1	DOM PRACOWNIKÓW KOLEI	k. XIX w.	--
6.	26.03.	Noskowo	Noskowo 12 nr geod. 90	DOM	1892 r.	--
7.	28.03.	Nowy Folwark	ul. Mostowa 1 nr geod. 156/1	STODOŁA W ZESPOLE FOLWARCZNYM	2 poł. XIX w.	--
8.	31.13.	Ostrowo Szlacheckie	Ostrowo Szlacheckie 12 nr geod. 29/5	BRAMA DO PARKU	pocz. XX w.	--
9.	32.09.	Otoczna	Otoczna 42 nr geod. 114/1	DWORZEC KOLEJOWY	1888 r.	--
10.	32.10.	Otoczna	Otoczna 42 nr geod. 114/1	BUDYNEK GOSPODARCZY PRZY DWORCU	1888 r.	--
11.	32.13.	Otoczna	Otoczna 23 nr geod. 94/8	BRAMA NA PODWÓRZE FOLWARCZNE II	pocz. XX w.	--
12.	34.02.	Psary Małe	ul. Długa 3 nr geod. 49/4	DOM	k. XIX w.	--
13.	35.07a	Psary Polskie	Psary Polskie 152 nr. geod. 266, 267/1	DOM	1899 r.	korekta karty
14.	38.02.	Sędziwojowo	Sędziwojowo 11 nr geod. 126/1	SZKOŁA	k. XIX w.	--
15.	38.03.	Sędziwojowo	Sędziwojowo 11 nr geod. 126/1	BUDYNEK GOSPODARCZY W ZESPOLE SZKOŁY	k. XIX w.	--
16.	38.05.	Sędziwojowo	Sędziwojowo 58 nr geod. 107/2	DOM	k. XIX w.	--
17.	39.02.	Słomowo	Słomowo 4 nr geod. 62/3	SZKOŁA	k. XIX w.	--
18.	40.03.	Sobiesiemie	Sobiesiemie 47 nr geod. 76/1	SZKOŁA	k. XIX w.	--
19.	40.04.	Sobiesiemie	Sobiesiemie nr geod. 167	DOM OBOK NR 2	k. XIX w.	--
20.	40.05.	Sobiesiemie	Sobiesiemie 25 nr geod. 124/9	DOM Z BUDYNKIEM GOSPODARCZYM	k. XIX w.	--

Zarządzenie nr 185 Burmistrza Miasta i Gminy Września z dnia 2 sierpnia 2022 r.

ws. włączenia do gminnej ewidencji zabytków Gminy Września

Lp.	Sygnatura karty	Miejscowość	Adres/miejsce	Obiekt	Datowanie	Uwagi
1.	19.04.	Gutowo Wielkie	Gutowo Wielkie 43 nr geod. 160/8	SZKOŁA	1904 r.	--
2.	19.05.	Gutowo Wielkie	Gutowo Wielkie 43 nr geod. 160/8	BUDYNEK GOSPODARCZY PRZY SZKOLE	1904 r.	--

Wyłączenia z gminnej ewidencji zabytków Gminy Września

W związku z wyłączeniem obiektów z Wojewódzkiej Ewidencji Zabytków oraz dokonaniem korekt w kartach ewidencyjnych Burmistrz Miasta i Gminy Września wyłączył z gminnej ewidencji zabytków następujące karty ewidencyjne:

Zarządzenie nr 118 Burmistrza Miasta i Gminy Września z dnia 10 sierpnia 2021 r.

ws. wyłączenia z gminnej ewidencji zabytków Gminy Września

Lp.	Sygnatura karty	Miejscowość	Adres/miejsce	Obiekt	Datowanie	Uwagi
1.	23.01	Marzenin	ul. Ks. Twardego nr geod. 73/1	KOŚCIÓŁ PARAFIALNY PW. ŚW. MIKOŁAJA W ZESPOLE KOSCIOLA PARAFIALNEGO	1846-1848	W związku z korektą karty

Zarządzenie nr 119 Burmistrza Miasta i Gminy Września z dnia 10 sierpnia 2021 r.

ws. wyłączenia z gminnej ewidencji zabytków Gminy Września

Lp.	Sygnatura karty	Miejscowość	Adres/miejsce	Obiekt	Datowanie	Uwagi
1.	17.01	Gulczewo	Gulczewo 10 nr geod. 4/11	PAŁAC W ZESPOLE PAŁACOWO-FOLWARCZNYM	k. XIX w.	W związku z korektą karty

Zarządzenie nr 120 Burmistrza Miasta i Gminy Września z dnia 10 sierpnia 2021 r.

ws. wyłączenia z gminnej ewidencji zabytków Gminy Września

Lp.	Sygnatura karty	Miejscowość	Adres/miejsce	Obiekt	Datowanie	Uwagi
1.	03.11	Bierzglin	Bierzglin 13 nr geod. 90/5	DOM	pocz. XX w.	--

Zarządzenie nr 121 Burmistrza Miasta i Gminy Września z dnia 10 sierpnia 2021 r.

ws. wyłączenia z gminnej ewidencji zabytków Gminy Września

Lp.	Sygnatura karty	Miejscowość	Adres/miejsce	Obiekt	Datowanie	Uwagi
1.	00.192	Września	ul. Legii Wrzeńskiej 14 nr geod. 771	DOM	I. 30. XX w.	--

Działanie 1.2.

Prowadzenie ewidencji pomników i kapliczek.

Groby wojenne i groby weteranów

Groby wojenne określone są w ustawie z dnia 28 marca 1933 r. o grobach i cmentarzach wojennych (Dz.U. 2018, poz. 2337).

Są nimi:

- 1) groby poległych w walkach o niepodległość i zjednoczenie Państwa Polskiego,
- 2) groby osób wojskowych, poległych lub zmarłych z powodu działań wojennych, bez względu na narodowość,
- 3) groby sióstr miłosierdzia i wszystkich osób, które, wykonując zleczone im czynności przy jakiegokolwiek formacji wojskowej, poległy lub zmarły z powodu działań wojennych,
- 4) groby jeńców wojennych i osób internowanych,
- 5) groby uchodźców z 1915 r.,
- 6) groby osób wojskowych i cywilnych, bez względu na ich narodowość, które straciły życie wskutek represji okupanta niemieckiego albo sowieckiego po dniu 1 września 1939 r.,
- 7) groby i cmentarzyska prochów ofiar niemieckich i sowieckich obozów,

- 8) groby osób, które straciły życie wskutek walki z narzuconym systemem i represji totalitarnych w okresie od 1944 r. do 1956 r.

Ewidencja grobów wojennych z terenu gminy Września

źródło: Ewidencja Grobów Wojennych Wielkopolskiego Urzędu Wojewódzkiego w Poznaniu, opr. S. Mazurkiewicz

Lp.	Miejscowość	Grób wojenny	Nr ewidencyjny grobu wojennego Wojewody Wlkp.	Nr rejestru zabytków
1.	Sokołowo	Cmentarz bitewny, mogiła-kopiec kosynierów poległych w bitwie 2 maja 1848 r.	--	--
2.	Sokołowo	Mogiła kosynierów poległych podczas zdobywania folwarku 2 maja 1848 r. (szczątki przeniesione na cmentarz bitewny)	--	--
3.	Marzenin	Grób Kazimierza Kowalskiego powstańca wielkopolskiego na cmentarzu parafialnym	3030005_1_PW	--
4.	Września	Mogiła kosynierów zmarłych z ran odniesionych w bitwie pod Sokołowem 2 maja 1848 r., na cmentarzu parafialnym	--	Cmentarz w strefie ochrony konserwatorskiej historycznego układu urbanistycznego
5.	Września	Mogiła-pomnik 11 powstańców wielkopolskich 1918/1919 r., na cmentarzu parafialnym	3030054_01_PW	Cmentarz w strefie ochrony konserwatorskiej historycznego układu urbanistycznego
6.	Września	Mogiła-pomnik uczestników Ochotniczej Legii Wrzeńskiej 1919-1920 r. i żołnierzy 68 Pułku Piechoty, na cmentarzu parafialnym	3030054_4	Cmentarz w strefie ochrony konserwatorskiej historycznego układu urbanistycznego
7.	Września	Grób Franciszka Kaźmierczaka powstańca wielkopolskiego na cmentarzu parafialnym	3030054_02_PW	Cmentarz w strefie ochrony konserwatorskiej historycznego układu urbanistycznego
8.	Września	Mogiła 37 ofiar niemieckich nalotów we wrześniu 1939 r., na cmentarzu parafialnym	--	Cmentarz w strefie ochrony konserwatorskiej historycznego układu urbanistycznego
9.	Września	Mogiła ofiar pomordowanych przez hitlerowców w l. 1939-1944, na cmentarzu parafialnym	--	Cmentarz w strefie ochrony konserwatorskiej historycznego układu urbanistycznego
10.	Września	Grób Leona Stasiewskiego, poległego w wojnie polsko-bolszewickiej w 1920 r., na cmentarzu parafialnym	3030054_3	Cmentarz w strefie ochrony konserwatorskiej historycznego układu urbanistycznego

Zgodnie z przepisami art. 6 ustawy o grobach i cmentarzach wojennych z 28 marca 1933 r. (Dz.U. 2018, poz. 2337), pozostają one pod opieką państwa, a koszty ich utrzymania ponosi skarb państwa. Obowiązek utrzymania grobów i cmentarzy wojennych może wojewoda powierzyć jednostce samorządowej (gminie lub powiatowi) za przekazaniem odpowiednich funduszy, o ile nie przyjmie ona tego obowiązku nieodpłatnie. Bezpośredni nadzór nad stanem grobów i cmentarzy wojennych sprawują gminy. Sprawy dotyczące opieki nad grobami wojennymi określono w zarządzeniu wykonawczym Ministra Spraw Wewnętrznych z dnia 23 października 1936 r., wydanym w porozumieniu z Ministrami Spraw Wojskowych i Opieki Społecznej. Środki na utrzymanie cmentarzy wojennych są wydzielane z budżetu wojewodów i następnie przekazywane gminom lub powiatom na wykonanie prac konserwacyjno-porządkowych i prowadzenie remontów, na podstawie porozumień zawartych pomiędzy urzędami wojewódzkimi, a samorządami.

Groby weteranów

Groby weterana określa ustawa o grobach weteranów walk o wolność i niepodległość Polski z 22 listopada 2018 r. (Dz.U. 2018, poz. 2529). Ewidencję grobów weteranów prowadzi Instytut Pamięci Narodowej. Za groby weteranów uznaje się groby:

- 1) osób, które walczyły o odzyskanie niepodległości Polski lub w obronie niepodległości i granic suwerennej Rzeczypospolitej Polskiej, biorąc udział w wojnach, działaniach zbrojnych i niepodległościowych oraz powstaniach narodowych w okresie od 1768 r. do 1963 r.;
- 2) funkcjonariuszy cywilnych władz powstań narodowych, administracji podziemnego Państwa Polskiego w okresie wojny 1939–1945, członków władz i Rządu Rzeczypospolitej Polskiej na uchodźstwie w latach 1939–1990, a także podziemnych niepodległościowych organizacji cywilnych w latach 1945–1956.

Celem ochrony miejsc pamięci jest zachowanie wszelkich śladów i utrwalenie znaczących dla tożsamości narodowej wydarzeń, faktów, postaci z dziejów państwa i narodu polskiego, walk o zjednoczenie i niepodległość ze szczególnym uwzględnieniem celów wychowawczych i edukacyjnych. Mają one służyć również popularyzacji wiedzy o dokonaniach Polaków, stanowić trwałe elementy tożsamości narodowej i składnik współczesnego życia. Miejsca, obiekty i znaki pamięci narodowej jako ważny składnik tożsamości powinny być chronione przez wszystkich obywateli.

Ewidencja grobów weteranów z terenu gminy Września

źródło: Ewidencja Grobów Weteranów Instytutu Pamięci Narodowej, opr. S. Mazurkiewicz

Lp.	Grób weterana	Uczestnictwo w walkach o wolność i niepodległość	Miejsce	Nr ewid.
1.	grób Stefanii z Chelmikowskich Durczykiewicz	uczestnik strajku szkolnego 1901-1902	Września cmentarz parafialny	50
2.	grób Anastazji Wojciechowskiej	uczestnik strajku szkolnego 1901-1902	Września cmentarz parafialny	51
3.	grób Leokadii z Wojciechowskich Stankowskiej	uczestnik strajku szkolnego 1901-1902	Września cmentarz parafialny	52
4.	grób Floriana Podśędka	uczestnik strajku szkolnego 1901-1902	Września cmentarz parafialny	53
5.	grób Bronisławy ze Śmidowiczów Matuszewskiej	uczestnik strajku szkolnego 1901-1902	Września cmentarz parafialny	54
6.	grób Seweryny z Wagnerów Frankiewicz	uczestnik strajku szkolnego 1901-1902	Września cmentarz parafialny	55
7.	grób Walentyny z Klimasów Wyrwas	uczestnik strajku szkolnego 1901-1902	Września cmentarz komunalny	56
8.	grób Stanisława Błociszewskiego	uczestnik powstania listopadowego 1830-1831	Grzybowo cmentarz przykościelny	599
9.	grób gen. Romana Abrahama	uczestnik wojny polsko-ukraińskiej 1919-1920, uczestnik kampanii wrześniowej 1939 r.	Września cmentarz parafialny	638
10.	grób gen. Kazimierza Grudzielskiego	uczestnik powstania wielkopolskiego 1918-1919	Gozdowo cmentarz przykościelny	836

Groby objęte są ochroną prawną. W związku z powyższym nie podlegają likwidacji.

Kapliczki

W latach 2021-2022 nie podejmowano działań związanych z założeniem ewidencji kapliczek.

Działanie 1.3.**Prowadzenie gminnej ewidencji zabytków archeologicznych.**

W latach 2021-2022 przystąpiono do wstępnej analizy informacji dotyczących stanowisk archeologicznych na terenie gminy Września. Prace te będą kontynuowane w najbliższym okresie. Zostaną przygotowane karty ewidencyjne zabytków archeologicznych zawierające informacje: nazwę stanowiska, czas powstania, miejscowość, adres, przynależność administracyjną, formy ochrony, mapę, historię, opis i wartość, stan zachowania i postulaty konserwatorskie.

Gmina Września w całości znajduje się w obrębie Równiny Wrześnińskiej. Jest to teren płaski, obecnie charakteryzujący się brakiem jezior i stosunkowo małym obszarem leśnym. Głównym ciekim wodnym jest rzeka Wrześnica, prawy dopływ Warty, przecinająca teren gminy z północnego-zachodu na południowy-wschód. Przez teren gminy przepływają trzy mniejsze cieki wodne: struga Wrześnianka (Mała Wrześnica), lewy dopływ Wrześnicy, płynący z Żydowa do Noskowa, struga: Wielka (Bardzianka) stanowiąca w większości zachodnią granicę gminy, struga: Rudnik (Struga Niechanowska, Unia) płynąca z Niechanowa, a przez teren gminy przez Grzybowo, Gutowo Małe i Gutowo Wielkie, Węgielki, Gonice. Największym zbiornikiem wodnym (25 ha) jest Jezioro Wrześnińskie (zw. potocznie Zalewem Lipówka), przez które przepływa rzeka Wrześnica.

Stanowiska archeologiczne koncentrują się wzdłuż Wrześnicy, szczególnie w rejonie Noskowa, przy jej dopływie Wrześniance, dalej po obu brzegach Wrześnicy w Gozdowie, na krawędziach strugi Wielka (Bardzianka), na krawędziach i stokach strugi Rudnik w Grzybowie, Kleparzu, Gonicach, Goniczkach. Osadnictwo odnotowuje się też na terenach Oblączkowa. Najliczniej reprezentowane są stanowiska lużyckie, wczesno- i późnośredniowieczne oraz nowożytnie.

Spośród stanowisk archeologicznych na terenie gminy Września własną formę krajobrazowa posiada tylko grodzisko w Grzybowie (Grzybowie-Rabieźcach). Jest to największy wczesnośredniowieczny gród pierścieniowaty na terenie Wielkopolski z początków X w. Znajduje się ono 300 m. na wschód od dworu, nad strugą Rudnik. Jego średnica wynosi 220 m, zaś zachowane wały do wysokości 10 m. Gród został wybudowany w latach 915-935 i upadł w połowie XI w. Badania archeologiczne prowadzone są tu od 1989 r. Grodzisko stanowi oddział Muzeum Pierwszych Piastów na Lednicy. W 2002 r. na dziedzińcu postawiono drewnianą chałupę z pocz. XIX w. przeniesioną z Wielkopolskiego Parku Etnograficznego w Dziekanowicach. W 2009 r. wybudowano obiekt muzealny imitujący dawną bramę i część wałów grodu. Stanowisko archeologiczne gród w Grzybowie (AZP 53-34/30) wpisane jest indywidualnie do rejestru zabytków pod nr 1746/A z 05.03.1976 przepisane do księgi C pod nr 57/Wlkp/A.

Zestawienie zewidencjonowanych stanowisk archeologicznych na terenie gminy Września

źródło: Wojewódzki Urząd Ochrony Zabytków w Poznaniu

Stanowiska archeologiczne	Liczba ogółem	Liczba stanowisk wpisanych do rejestru
grodziska	1	1
stanowiska osadnicze	184	-
cmentarzyska	4	-
inne	25	-
łącznie	214	1

Działanie 1.4.

Poddanie analizie, które obiekty należałoby wpisać do rejestru zabytków.

Gmina Września współpracuje z Wielkopolskim Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków w sprawach dotyczących wpisania do rejestru zabytków województwa wielkopolskiego obiektów budownictwa i architektury oraz zabytków archeologicznych nieujętych jeszcze w rejestrze, a reprezentujących duże walory historyczne, naukowe lub artystyczne i stanowiących ważne miejsce w krajobrazie kulturowym.

W okresie sprawozdawczym Wielkopolski Wojewódzki Konserwator Zabytków w Poznaniu prowadził procedowanie wpisu do rejestru zabytków sprawę drugiego Pomnika 68 Pułku Piechoty we Wrześni zlokalizowanego u styku ulic Wojska Polskiego oraz J. Słowackiego. Zostały zebrane materiały dowodowe. Dokumentację dotyczącą miejsca oraz informacje ewidencyjne i historyczne przygotowywało Muzeum Regionalne im. Dzieci Wrzesińskich. Sprawa jest obecnie nadal procedowana.

Działanie 1.5.

Uwzględnianie zabytków nieruchomych oraz zabytków archeologicznych w dokumentach planistycznych oraz mających charakter prawa miejscowego sporządzanych przez gminę.

UCHWAŁA NR XXIV/224/2021 RADY MIEJSKIEJ WE WRZEŚNI

z dnia 28 maja 2021 r. w sprawie zmiany Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Miasta i Gminy Września – część H

3.4. Obszary i zasady ochrony dziedzictwa kulturowego i zabytków oraz dóbr kultury współczesnej

W granicach obszary objętego Studium nr X w miejscowości Oblaczkowo (dz. nr. 135/2, 132, 133, 131/2, 131/3, 131/4, 131/5, 131/6, 131/7, 131/8, 345, 130, obręb Oblaczkowo, gm. Września) i Chocicza Mała (dz. nr. 44/1 i 45/5, obręb Chocicza Mała, gm. Września) zlokalizowane są strefy ochrony stanowisk archeologicznych.

Dla ochrony archeologicznego dziedzictwa kulturowego w obrębie stref ochrony stanowisk archeologicznych dopuszcza się działalność inwestycyjną, jednak inwestycje związane z zagospodarowaniem i zabudowaniem tego terenu, a wymagające prac ziemnych należy prowadzić w obecności archeologia.

UCHWAŁA NR XXVI/254/2021 RADY MIEJSKIEJ WE WRZEŚNI

z dnia 16 września 2021 r. w sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego w miejscowości Chocicza Mała – „Chocicza Mała II”

§ 8. W zakresie zasad ochrony dziedzictwa kulturowego i zabytków, w tym krajobrazów kulturowych, oraz dóbr kultury współczesnej, ustala się strefę ochrony konserwatorskiej stanowisk archeologicznych, obejmującą stanowisko archeologiczne nr AZP 55-33/13, w której obowiązuje nakaz prowadzenia badań archeologicznych podczas prac ziemnych przy realizacji inwestycji związanych z zabudowaniem i zagospodarowaniem terenu zgodnie z przepisami odrębnymi.

UCHWAŁA NR XXXVII/327/2022 RADY MIEJSKIEJ WE WRZEŚNI

z dnia 30 czerwca 2022 r. w sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego dla działki nr geod. 3800/51 przy ul. Koszarowej we Wrześni

§ 7. W zakresie zasad ochrony dziedzictwa kulturowego i zabytków, w tym krajobrazów kulturowych, oraz dóbr kultury współczesnej ustala się:

- 1) uwzględnienie uwarunkowań wynikających z położenia obszaru objętego planem w granicach historycznego układu urbanistycznego miasta Września oraz w strefie nawarstwień kulturowych założenia urbanistycznego miasta, wpisanych do rejestru zabytków pod nr 295/Wlkp/A decyzją z dnia 19 kwietnia 2006 r.;
- 2) nakaz prowadzenia badań archeologicznych podczas prac ziemnych przy realizacji inwestycji związanych z zabudowaniem i zagospodarowaniem terenu, na które należy uzyskać pozwolenie konserwatora zabytków, zgodnie z przepisami odrębnymi w zakresie ochrony zabytków.

Uchwała Nr XL/370/2022 Rady Miejskiej we Wrześni

z dnia 20 grudnia 2022 r. w sprawie zmiany Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Miasta i Gminy Września – część I.

3.4. Obszary i zasady ochrony dziedzictwa kulturowego i zabytków oraz dóbr kultury współczesnej

W granicach obszaru objętego zmianą Studium nr XI we Wrześni (dz. nr 902, 929/26, 929/27, 929/28, 929/29, 932, 933/2, 933/3, 933/4, 933/5, 933/6, 933/7, 934 cz., 935/3, 935/4, 935/6, 935/7, 935/8, 938/4, 938/5, 938/8, 938/9, 938/10, 938/11, 938/12, 938/13, 942, 943/1, 943/3, 943/4, 944/1, 944/2, 945/3, 945/5, 945/8, 945/9, 945/10, 945/11, 945/12, 946, obręb miasta Września, gm. Września) zlokalizowane są trzy obiekty zabytkowe ujęte w gminnej ewidencji zabytków: budynek kotłowni w zespole dawnej cukrowni – ul. Kolejowa 2, magazyn w zespole dawnej cukrowni – ul. Kolejowa 6, oraz budynek gospodarczy – ul. Kolejowa 10.

Dla ochrony obiektów zabytkowych ujętych w gminnej ewidencji zabytków należy wprowadzić ustalenia zapewniające zachowanie historycznej kompozycji brył, historycznej kompozycji elewacji, w tym historycznych elementów wystroju elewacji.

W granicach obszaru objętego zmianą Studium nr XI w miejscowości Grzymysławice (dz. nr. 6, 7, 8/1, 8/3, 8/4, 8/5, 8/6, 8/7, 8/8, 8/9, 8/10, 10/10, 10/11, 10/12, 10/13, 10/14, 10/15, 10/16, 10/17, 10/18, 10/19, 10/20, 10/21, 10/22, 10/23, 10/24, 10/25, 10/26, 10/27, 10/28, 10/29, 10/30, 10/31, 10/32, 10/33, 10/34, 10/35, 10/36, 10/37, 10/38, 11, 12, 13, 14, 15, 17 cz., 18, 19/1, 19/2 cz., 36/1, 36/2 cz., 37, 38 obręb Grzymysławice, gm. Września) zlokalizowane są strefy ochrony stanowisk archeologicznych.

Dla ochrony archeologicznego dziedzictwa kulturowego w obrębie stref ochrony stanowisk archeologicznych dopuszcza się działalność inwestycyjną, jednak inwestycje związane z zagospodarowaniem i zabudowaniem tego terenu, a wymagające prac ziemnych należy prowadzić w obecności archeologa.

Działanie 1.5.a.

Prowadzenie nadzorów archeologicznych na stanowiskach archeologicznych podczas inwestycji prowadzonych przez gminę Września.

Gmina Września podczas prac inwestycyjnych przeprowadziła następujące nadzory i badania archeologiczne:

Lp.	Badania archeologiczne prowadzone przy pracach	Nr pozwolenia WWKZ
1.	Prowadzenie prac archeologicznych w związku z realizacją budowy świetlicy wiejskiej wraz ze zbiornikiem na nieczystości i kanalizacji na działce nr ewid. 224/9 w miejscowości Grzybowo, gm. Września zlokalizowanej w strefie ochrony konserwatorskiej objętej ochroną na podstawie zapisów w decyzji o lokalizacji inwestycji celu publicznego (decyzja WGA.6733.33.2020 oraz w strefie ochrony zewidencjonowanego stanowiska archeologicznego Grzybowo stan. 8, obszar AZP 53-34/26	853/2021/C z 04.11.2021 r.
2.	Budowa instalacji elektrycznej oraz przyłącza wodno-kanalizacyjnego do punktów usytuowanych w rejonie terenu rekreacyjnego dz. nr ewid. 966/9, 965/2 w miejscowości Września, zlokalizowanej w strefie ochrony konserwatorskiej średniowiecznych i nowożytnych nawarstwień kulturowych założenia urbanistycznego miasta Września wpisanego do rejestru zabytków decyzją 295/Wlkp/A z dnia 19.04.2006 r. oraz w strefie zewidencjonowanego stanowiska archeologicznego Września stan. 27, obszar AZP 54-34/46.	367/2022/C z 22.06.2022 r.

Promesy archeologiczne

W związku z badaniami archeologicznymi Muzeum Regionalne im. Dzieci Wrzesińskich wystawiło następujące promesy archeologiczne:

promesa nr	data wystawienia	podmiot otrzymujący	dotyczy
1/2021	20.01.2021	osoba fizyczna – uprawniony archeolog	Zabytków pozyskanych podczas nadzorów archeologicznych na Równinie Wrzesińskiej.
2/2021	10.02.2021	osoba fizyczna – uprawniony archeolog	Inwestycji budowlanej polegającej na budowie sieci gazowej w wykopie wąskoprzestrzennym o długości 88 m w ul. Kossaka we Wrześni, na działkach o nr ewid. 752/1, 749/3, 753/5, 754/5.
3/2021	27.11.2021	osoba fizyczna – uprawniony archeolog	Remont i rewitalizacja budynku kościoła pw. św. Mikołaja w Czeszewie, gm. Miłosław, pow. wrzesiński, dz. nr 274'.
4/2021	07.12.2021	osoba fizyczna – uprawniony archeolog	Budowy sieci gazowej we Wrześni, ul Szkolna, dz. nr 1234, 1447/6, 1456/1".
5/2021	07.12.2021	APB THOR Sp. z o.o., AL. Reymonta 21, 62-200 Gniezno	Budowy parkingów w Chociczy Małej, dz. nr 44/1, 45/3, 45/4 na stanowisku archeologicznym Chocicza Mała 46 (AZP 55-33/13).

Działanie 1.6.

Interwencja właściwych organów przy rażących naruszeniach prawa budowlanego związanego z zabytkami.

Nie pozyskano informacji o rażących naruszeniach prawa budowlanego głównie dotyczących rozbudowy i przebudowy zmieniającej bryłę obiektów lub ich charakterystycznych elementów (zwłaszcza na obszarach objętych ochroną konserwatorską i przy obiektach wpisanych do rejestru zabytków). W związku z powyższym nie interweniowano w takich sprawach.

Działanie 1.7.

Ochrona substancji zabytkowej stanowiącej własność gminy Września.

Września: historyczny układ urbanistyczny

Śródmieście, Opieszyn

Datowanie: XIII w. – XIX w.

Nr rejestru zabytków: 295/Wlkp/A z 19.04.2006

Na tym obszarze Gmina Września zarządza ulicami, placami i obszarami zielonymi oraz niektórymi obiektami stanowiącymi jej własność. Wszelkie prace na tym obszarze prowadzone są na podstawie pozwolenia Wielkopolskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków.

Lp.	Prace przy obiekcie zabytkowym	Nr pozwolenia WVKZ
1.	Budowa przyłącza telekomunikacyjnego – ulica Koszarowa, działki nr ewid. 3800/10, 3897/4.	187/A/2021 z 12.03.2021 r.
2.	Remont elewacji budynku mieszkalnego – ulica Jana Pawła II 23, działka nr ewid. 980.	621/A/2021 z 24.08.2021 r.

Września: Ratusz Miejski

obecnie Urząd Miasta i Gminy we Wrześni

ul. Ratuszowa 1

datowanie: 1909-1911

nr rejestru zabytków: 191/Wlkp/A z 28.06.2004

Lp.	Prace przy obiekcie zabytkowym	Nr pozwolenia WVKZ
1.	Wykonano wszelkie niezbędne prace wynikające z corocznych przeglądów technicznych budynku oraz bieżącą konserwację i utrzymanie obiektu.	--
2.	Remont pomieszczeń piwnicznych.	141/A/2021 z 19.02.2021 r.
3.	Powiększenie otworu do pomieszczenia kancelarii.	626/A/2021 z 24.08.2021 r.

Września: Willa Starosty

obecnie Urząd Stanu Cywilnego

ul. F. Chopina 9

datowanie: 1913-1915 (proj. arch. Paulus i Liloe)

nr rejestru zabytków: 385/Wlkp/A z 25.07.2006

Lp.	Prace przy obiekcie zabytkowym	Nr pozwolenia WVKZ
1.	Wykonano wszelkie niezbędne prace wynikające z corocznych przeglądów technicznych budynku oraz bieżącą konserwację i utrzymanie obiektu.	--

Września: Szkoła Elementarna „Dzieci Wrzesińskich”

obecnie Muzeum Regionalne im. Dzieci Wrzesińskich i Biblioteka Publiczna Miasta i Gminy we Wrześni

ul. Dzieci Wrzesińskich 13

datowanie: 2 poł. XVIII w./1837-1840

nr rejestru zabytków: 1569/A z 10.09.1974

Lp.	Prace przy obiekcie zabytkowym	Nr pozwolenia WVKZ
1.	Wykonano wszelkie niezbędne prace wynikające z corocznych przeglądów technicznych budynku oraz bieżącą konserwację i utrzymanie obiektu.	--
2.	Montaż tablicy memoratywnej z okazji 120-lecia Strajku Dzieci Wrzesińskich.	124/A/2021 z 10.02.2021 r.
3.	Remont elewacji W 2021 r. muzeum w ramach programu Instytutu Dziedzictwa Myśli Narodowej im. Romana Dmowskiego i Ignacego Jana Paderewskiego Fundusz Patriotyczny – Edycja 2021 „Wolność Po Polsku” otrzymało dofinansowanie wysokości 200 000,00 zł na remont elewacji budynku dawnej Katolickiej Szkoły Elementarnej „Dzieci Wrzesińskich” wraz z izolacją fundamentów oraz montażem tablic informacyjnych dla osób niepełnosprawnych na budynku. W ramach prac remontowych wykonano: <ul style="list-style-type: none"> • izolację ścian fundamentowych gł. 0,50 m w dół od poziomu terenu na całej długości budynku, • naprawę gzymsów i podparapetów, opasek okiennych z cegły, 	489/A/2021 z 12.07.2021 r.

	<ul style="list-style-type: none"> • nałożenie tynków, • montaż tablic informacyjnych dla niepełnosprawnych. 	
4.	Malowanie klatki schodowej.	124/A/2021 z 10.02.2021 r.
5.	Remont pomieszczeń piwnicznych.	188/2022/A z 26.04.2022 r.

Września: Altana w zespole Strzelnicy Bractwa Kurkowego

ul. Ogrodowa 6

datowanie: 1924-1926

nr rejestru zabytków: 1012/Wlkp/A z 27.10.2016

Lp.	Prace przy obiekcie zabytkowym	Nr pozwolenia WWKZ
1.	Wykonano wszelkie niezbędne prace wynikające z corocznych przeglądów technicznych budynku oraz bieżącą konserwację i utrzymanie obiektu.	--

Gutowo Małe: Dwór w zespole dworskim

ul. Centralna 20

datowanie: ok. 1895 r.

nr rejestru zabytków: 1733/A z 30.04.1975

Lp.	Prace przy obiekcie zabytkowym	Nr pozwolenia WWKZ
1.	Wykonano wszelkie niezbędne prace wynikające z corocznych przeglądów technicznych budynku oraz bieżącą konserwację i utrzymanie obiektu.	--

Węgiełki: Pałac w zespole pałacowym

ul. Kościelna 2

datowanie 3 ćw. XIX w.

Nr rejestru zabytków: 1733/A z 30.04.1975

Lp.	Prace przy obiekcie zabytkowym	Nr pozwolenia WWKZ
1.	Wykonano wszelkie niezbędne prace wynikające z corocznych przeglądów technicznych budynku oraz bieżącą konserwację i utrzymanie obiektu.	--

Września: park krajobrazowy w zespole pałacowym Opieszyn

obecnie park miejski im. Dzieci Wrześnińskich

ul. Opieszyn 1

datowanie: poł. XVIII w.

nr rejestru zabytków: 966/A z 05.03.1970

Lp.	Prace przy obiekcie zabytkowym	Nr pozwolenia WWKZ
1.	Wykonano wszelkie niezbędne prace związane z bieżącą konserwacją i utrzymaniem obiektu, pielęgnacją zieleni w parku, usuwanie drzew suchych i stanowiących zagrożenie, prace porządkowe prowadzone w jego obrębie wymagają uzyskania pozwolenia Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków.	--
2.	Pielęgnacja drzew, usunięcie posuszu w koronach drzew, wykonanie wiązań dynamicznych.	591/A/2020 z 02.10.2020 r.
3.	Usunięcie 14 drzew.	581/A/2021 z 11.08.2021 r.
4.	Usunięcie 15 drzew, dokonanie nasadzeń następczych 15 drzew.	663/A/2021 z 13.09.2021 r.
5.	Remont nawierzchni ścieżek asfaltowych.	790/A/2021 z 10.11.2021 r.
6.	Usunięcie 1 drzewa – jesion wyniosły.	105/2022/A z 10.03.2022 r.

7.	Remont nawierzchni ścieżek asfaltowych.	451/2022/A z 19.08.2022 r.
8.	Usunięcie 26 obumarłych drzew.	487/2022/A z 02.09.2022 r.

Września: park miejski im. Marszałka Józefa Piłsudskiego

ul. I. Daszyńskiego

datowanie: 1924-1926

nr rejestru zabytków: 2118/A z 10.04.1987

Lp.	Prace przy obiekcie zabytkowym	Nr pozwolenia WWKZ
1.	Wykonano wszelkie niezbędne prace związane z bieżącą konserwacją i utrzymaniem obiektu, pielęgnacja zieleni w parku, usuwanie drzew suchych i stanowiących zagrożenie, prace porządkowe prowadzone w jego obrębie wymagają uzyskania pozwolenia Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków.	--
2.	Dokonanie nasadzeń następczych 14 drzew.	581/A/2021 z 19.08.2021 r.

Września: Ogród Bractwa Kurkowego w zespole Strzelnicy Bractwa Kurkowego

obecnie: Park im. Strzeleckiego Bractwa Kurkowego

ul. Ogrodowa 6

datowanie: 1924-1925

nr rejestru zabytków: 1012/Wlkp/A z 27.10.2016

Lp.	Prace przy obiekcie zabytkowym	Nr pozwolenia WWKZ
1.	Wykonano wszelkie niezbędne prace związane z bieżącą konserwacją i utrzymaniem obiektu, pielęgnacja zieleni w parku, usuwanie drzew suchych i stanowiących zagrożenie, prace porządkowe prowadzone w jego obrębie wymagają uzyskania pozwolenia Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków.	--

Gutowo Małe: park krajobrazowy w zespole dworskim

ul. Centralna 20

datowanie: k. XIX w.

nr rejestru zabytków: 1733/A z 30.04.1975

Lp.	Prace przy obiekcie zabytkowym	Nr pozwolenia WWKZ
1.	Wykonano wszelkie niezbędne prace związane z bieżącą konserwacją i utrzymaniem obiektu, pielęgnacja zieleni w parku, usuwanie drzew suchych i stanowiących zagrożenie, prace porządkowe prowadzone w jego obrębie wymagają uzyskania pozwolenia Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków.	--

Marzenin: park krajobrazowy w zespole dworskim

ul. Parkowa 4

datowanie: k. XIX w.

nr rejestru zabytków: 2079/A z 28.03.1986

Lp.	Prace przy obiekcie zabytkowym	Nr pozwolenia WWKZ
1.	Wykonano wszelkie niezbędne prace związane z bieżącą konserwacją i utrzymaniem obiektu, pielęgnacja zieleni w parku, usuwanie drzew suchych i stanowiących zagrożenie, prace porządkowe prowadzone w jego obrębie wymagają uzyskania pozwolenia Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków.	--
2.	Usunięcie 11 drzew, dokonanie nasadzeń następczych 11 drzew.	398/A/2021 z 09.06.2021 r.

Węgiarki: park krajobrazowy ze stawem w zespole pałacowym

ul. Kościelna 2

datowanie: poł. XIX w.

nr rejestru zabytków: 2096/A z 12.08.1986

Lp.	Prace przy obiekcie zabytkowym	Nr pozwolenia WWKZ
1.	Wykonano wszelkie niezbędne prace związane z bieżącą konserwacją i utrzymaniem obiektu, pielęgnacją zieleni w parku, usuwanie drzew suchych i stanowiących zagrożenie, prace porządkowe prowadzone w jego obrębie wymagają uzyskania pozwolenia Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków.	--

Działanie 1.8.**Udzielanie dotacji z budżetu gminy na prace konserwatorskie, restauratorskie i roboty budowlane dla obiektów zabytkowych wpisanych do rejestru zabytków niestanowiących własności gminy Września.**

Rada Miejska we Wrześni uchwałą nr XVII/175/2020 z 29 października 2020 r. wprowadziła zasady udzielania dotacji na prace konserwatorskie, restauratorskie i roboty budowlane przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków na terenie gminy Września.

Dotacje na prace konserwatorskie, restauratorskie i roboty budowlane przy zabytkach mogą obejmować nakłady konieczne na prace w zakresie określonym w art. 77 *Ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami*. O dotację może ubiegać się każdy, kto jest właścicielem lub posiadaczem zabytku, o którym mowa w ust. 1, jeżeli posiadanie to jest oparte o tytuł prawny do zabytku wynikający z użytkowania wieczystego, ograniczonego prawa rzeczowego, trwałego zarządu albo stosunku zobowiązaniowego. Dotacja z budżetu gminy na wykonanie prac przy jednym i tym samym zabytku może być udzielona w wysokości do 50% ogółu nakładów na te prace lub roboty z zastrzeżeniem ust. 2. Jeżeli zabytek posiada wyjątkową wartość historyczną, artystyczną lub naukową albo wymaga przeprowadzenia złożonych pod względem technologicznym prac konserwatorskich, restauratorskich lub robót budowlanych, albo gdy sytuacja wymaga niezwłocznego podjęcia prac lub robót budowlanych przy zabytku, dotacja może być udzielona w wysokości do 100% nakładów koniecznych na wykonanie tych prac lub robót budowlanych. Łączna wysokość dotacji i innych uzyskanych środków publicznych przeznaczonych na przeprowadzenie prac przy określonym zabytku nie może przekroczyć 100% nakładów koniecznych do wykonania prac.

W latach 2021-2022 Gmina Września udzieliła następujących dotacji na prace przy zabytkach niebędących własnością gminy:

Lp.	Podstawa dotacji	Zabytek	Właściciel	Prace przy zabytku	Wysokość dotacji
1.	Uchwała Rady Miejskiej we Wrześni Nr XXIV/221/2021 z 28.05.2021	Dwór w Białężycach rej. zab. 1730/A z 29.04.1975	Właściciele dworu, osoba fizyczna	Wymiana okien i drzwi zewnętrznych w dworze	78.907,31 zł
2.	Uchwała Rady Miejskiej we Wrześni Nr XXIV/221/2021 z 28.05.2021	Kościół Parafialny pw. Św. Andrzeja Apostoła w Nowej Wsi Królewskiej rej. zab. 2534/A z 01.08.1956	Parafia Rzymskokatolicka pw. Św. Andrzeja Apostoła w Nowej Wsi Królewskiej, Grabowo Królewskie 40	Wykonanie konserwacji dachu kościoła	15.000,00 zł
3.	Uchwała Rady Miejskiej we Wrześni Nr XXXIII/301/2022 z 11.03.2022	Kościół Parafialny pw. Św. Andrzeja Apostoła w Nowej Wsi Królewskiej rej. zab. 2534/A z 01.08.1956	Parafia Rzymskokatolicka pw. Św. Andrzeja Apostoła w Nowej Wsi Królewskiej, Grabowo Królewskie 40	Wykonanie konserwacji ścian kościoła	20.000,00 zł

Działanie 1.9.**Porządkowanie zabytkowych cmentarzy.**

Na terenie gminy Września znajduje się 10 cmentarzy ewangelickich. Obecnie jeden cmentarz (Węgierki) jest cmentarzem czynnym jako cmentarz katolicki. Dwa cmentarze (Września, Oblączkowo) znajdują się w posiadaniu podmiotów prywatnych. Trzy (Gonice, Sędziwojowo, Sobiesiernie) nadal znajdują się w posiadaniu parafii ewangelicko-augsburskiej z Poznania. Pozostałe są własnością Skarbu Państwa, bądź Gminy Września – zarządzane przez Urząd Miasta i Gminy we Wrześni.

Gmina Września uzgodniła z Parafią Ewangelicko-Augsburską w Poznaniu formę upamiętnienia cmentarzy ewangelickich. Na cmentarzach w Grzybowie, Bierzglinie, Sobiesierniu, Psarach Wielkich przygotowano kamienne tablice pamiątkowe zamontowane na specjalnie przywiezionych głazach narzutowych. 10 sierpnia 2022 r. dokonano uroczystego odsłonięcia tych tablic. W uroczystościach uczestniczył pastor parafii ewangelicko-augsburskiej. Wcześniej takie tablice pamiątkowe zamontowano na cmentarzach w Gonicach (2014 r.) i Sędziwojowie (2015 r.).

Ewidencja cmentarzy ewangelickich na terenie gminy Września

źródło: Wojewódzki Urząd Ochrony Zabytków w Poznaniu
ustalenia własne na podstawie kwerend archiwalnych i weryfikacji terenowej - S. Mazurkiewicz

Lp.	Nr ewid.	Miejscowość	Wyznanie	Datowanie	Właściciel	Status	Nr rej. zabytków
1.	WC 5	Września (Opieszyn)	ewangelicki	1778-1945	Orange Osoby fizyczne	teren pocmentarny - zabudowany	strefa ochrony konserwatorskiej
2.	WC 15	Bierzglin	ewangelicki	2 poł. XIX w. – 1945	Skarb Państwa	zamknięty	--
3.	WC 18	Gonice	ewangelicki	XIX/XX w. – 1945	Parafia ewangelicko-augsburska w Poznaniu	zamknięty	--
4.	WC 23	Grzybowo	ewangelicki	XIX/XX w. – 1945	Skarb Państwa	zamknięty	--
5.	WC 30	Oblączkowo	ewangelicki	2 poł. XIX w. – 1945	Osoba fizyczna	zamknięty	--
6.	WC 33	Psary Małe	ewangelicki	2 poł. XIX w. – 1945	Gmina Września	zamknięty	--
7.	WC 35	Psary Wielkie	ewangelicki	2 poł. XIX w. – 1945	Gmina Września	zamknięty	--
8.	WC 36	Sędziwojowo	ewangelicki	2 poł. XIX w. – 1945	Parafia ewangelicko-augsburska w Poznaniu	zamknięty	--
9.	WC 37	Sobiesiernie	ewangelicki	XIX/XX w. – 1945	Parafia ewangelicko-augsburska w Poznaniu	zamknięty	--
10.	WC 44	Węgierki	ewangelicki, ob. katolicki	1906 r.	Parafia rzymskokatolicka pw. Najświętszego Serca Pana Jezusa w Węgierkach	czynny	2096/A z 12.08.1986 r.

Dewastacja cmentarza w Sędziwojowie

Najprawdopodobniej z 5 na 6 września 2022 r. doszło do dewastacji i zbezczeszczenia nieczynnego cmentarza ewangelickiego w Sędziwojowie. Rozbite lub przewrócone zostało około 20-25 pomników nagrobnych. Cmentarz powstał w drugiej połowie XIX w. i funkcjonował do 1945 r. Służył ludności wyznania ewangelickiego zamieszkującej Sędziwojowo. W 2015 r. staraniem sołectwa Sędziwojowo ustawiono głaz z tablicą upamiętniającą spoczywających tutaj zmarłych. Tablica także została porozbijana. W 2019 r. cmentarz ujęty został w Gminnej Ewidencji Zabytków gminy Września (nr 38.01) i podlega ochronie konserwatorskiej.

O fakcie dewastacji i zbezczeszczenia poinformowano Komendę Powiatową Policji we Wrześni oraz Urząd Ochrony Zabytków w Poznaniu. Gmina Września niezwłocznie przystąpiła do zamontowania nowej tablicy pamiątkowej.

Działanie 1.10.

Aktualizacja planu ochrony zabytków na wypadek konfliktu i sytuacji kryzysowych.

W 2016 r. Burmistrz Miasta i Gminy Września przygotował „*Gminny plan ochrony zabytków na wypadek konfliktu zbrojnego i sytuacji kryzysowych dla Miasta i Gminy Września*”.

Ochrona zabytków na wypadek konfliktu zbrojnego i sytuacji kryzysowych, polega na planowaniu, przygotowaniu i realizacji przedsięwzięć zapobiegawczych, dokumentacyjnych, zabezpieczających, ratowniczych i konserwatorskich, mających na celu ich uratowanie przed zniszczeniem, uszkodzeniem lub zaginięciem. Realizowanie i prowadzenie przedsięwzięć ochrony zabytków polega na:

1. Zapobieganiu i prowadzeniu prac przygotowawczych - w czasie poprzedzającym wystąpienie konfliktu zbrojnego lub sytuacji kryzysowej,
2. Podwyższeniu gotowości wprowadzonej w okresie narastania bezpośredniego zagrożenia poprzez właściwe organy kierowania kryzysowego,
3. Reagowaniu w czasie wystąpienia i trwania konfliktu zbrojnego lub sytuacji kryzysowej,
4. Zabezpieczeniu i dokumentowaniu po ustąpieniu konfliktu zbrojnego lub sytuacji kryzysowej.
5. Ochronie zabytków ruchomych.

„*Gminny plan ochrony zabytków na wypadek konfliktu zbrojnego i sytuacji kryzysowych dla Miasta i Gminy Września*” został uzgodniony ze Starostą Wrzesińskim (25.11.2016) oraz Wielkopolskim Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków (20.12.2016). Plan został przyjęty Zarządzeniem nr 50 Burmistrza Miasta i Gminy Września z 13 marca 2017 r. Przeprowadzone zostały coroczne aktualizacje planów w marcu 2021 r. i marcu 2022 r.

Wojewoda Wielkopolski 24 września 2021 r. przeprowadził kontrolę wykonywania zadań obronnych przez Urząd Miasta i Gminy we Wrześni. W ramach kontroli sprawdzono „*Gminny plan ochrony zabytków na wypadek konfliktu zbrojnego i sytuacji kryzysowych dla Miasta i Gminy Września*”. Wyniki kontroli wykazały, że dokumentacja prowadzona jest zgodnie z wymogami prawnymi.

Działanie 1.11.

Podjęmowanie przedsięwzięć umożliwiających tworzenie miejsc pracy związanych z opieką nad zabytkami.

Jednym z zadań gminnego programu opieki nad zabytkami wynikającym bezpośrednio z art. 87 u. 2. p. 7. ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami jest tworzenie miejsc pracy związanych z opieką nad zabytkami w celu realizacji priorytetów gminnego programu opieki nad zabytkami. W Urzędzie Miasta i Gminy we Wrześni zadania dotyczące działań związanych z opieką nad zabytkami wypełnia stanowisko w ramach Wydziału Gospodarki Gruntami i Architektury.

PRIORYTET II.

PODNOSENIE ŚWIADOMOŚCI LOKALNEJ W ZAKRESIE OCHRONY I OPIEKI NAD ZABYTKAMI GMINY WRZEŚNIA

Działanie 2.1.

Rozpowszechnienie informacji na temat obiektów wpisanych do rejestru zabytków z terenu Gminy Września.

- Informacje na temat obiektów wpisanych do rejestru zabytków znajdujących się na terenie gminy Września prowadzone są przez:
 - a) Wydział Organizacyjny Urzędu Miasta i Gminy we Wrześni

- na stronie internetowej www.wrzesnia.pl oraz na profilu fb www.facebook.com/Wrzesnia-Miasto-w-Centrum-Zainteresowania.

b) Muzeum Regionalne im. Dzieci Wrześnińskich

- na stronie internetowej www.muzeum.wrzesnia.pl oraz na profilu fb www.facebook.com/MuzeumWrzesnia, Muzeum udziela także porad merytorycznych dotyczących dziedzictwa kulturowego.

Udzielone porady merytoryczne:

- 2021 r. – 27 porad merytorycznych,
- 2022 r. – 18 porad merytorycznych.

- W celu wyeksponowania obiektów dziedzictwa kulturowego dla potrzeb turystycznych i społecznych podejmowane są różnokierunkowe działania poprzez tworzenie i promocję na bazie obiektów kulturowych tras i ścieżek turystycznych.
- Przez teren gminy Września przebiega *Szlak Piastowski*. Gmina Września przystąpiła do Stowarzyszenia Klaster Turystyczny „Szlak Piastowski w Wielkopolsce” uchwałą Rady Miejskiej we Wrześni nr XIII/190/2015 z dnia 30 grudnia 2015 r. Zadaniem stowarzyszenia jest promocja turystyczna miejsc związanych z dziejami Piastów w Wielkopolsce. Na terenie gminy Września takim miejscem jest grodzisko w Grzybowie z Rezerwatem Archeologicznym stanowiącym Oddział Muzeum Pierwszych Piastów na Lednicy. Gmina Września przystąpiła do Wielkopolskiej Organizacji Turystycznej uchwałą Rady Miejskiej nr XI/122/2012 z 12 grudnia 2019 r. Zadaniem organizacji jest budowanie wizerunku Wielkopolski jako atrakcji turystycznej. W ramach współpracy z WOT przygotowane zostały foldery.

Działanie 2.2.

Udostępnienie gminnej ewidencji zabytków oraz „Gminnego programu opieki nad zabytkami Miasta i Gminy Września na lata 2021 – 2024” na stronie internetowej Urzędu Miasta i Gminy we Wrześni.

Na stronie Biuletynu Informacji Publicznej (<https://bip.wrzesnia.pl/>) w zakładce „zabytki” publikowane są dane dotyczące gminnej ewidencji zabytków, gminny program opieki nad zabytkami oraz informacje o dotacjach na zabytki.

Działanie 2.3.

Informowanie właścicieli obiektów zabytkowych o możliwościach pozyskania środków na prace przy obiektach zabytkowych.

1. **Informowanie właścicieli obiektów zabytkowych o możliwościach pozyskania środków na ich remont.**
 - Informacja o zasadach udzielania dotacji na prace konserwatorskie, restauratorskie i roboty budowlane przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków na terenie gminy Września udostępniana jest w Biuletynie Informacji Publicznej Gminy Września.
2. **Merytoryczna pomoc właścicielom zabytków w tworzeniu wniosków aplikacyjnych o środki na ich odnowę.**
 - Urząd Miasta i Gminy we Wrześni udziela merytorycznej pomocy właścicielom zabytków w tworzeniu wniosków aplikacyjnych o środki na ich odnowę.

Działanie 2.4.

Włączenie tematyki ochrony dziedzictwa kulturowego do zajęć szkolnych w szkołach gminnych.

Tematyka ochrony dziedzictwa kulturowego w zajęciach szkolnych placówkach gminnych prowadzona jest zgodnie z programami nauczania oraz planami pracy danej szkoły. Tematykę regionalną na zajęcia szkolne wybierają indywidualnie nauczyciele. Uczniowie biorą udział w licznych zajęciach dotyczących tematyki lokalnego dziedzictwa kulturowego:

- udział w uroczystościach szkolnych i w gminnych uroczystościach patriotycznych,
- udział w świętach patronów szkół,
- zwiedzanie Muzeum Regionalnego im. Dzieci Wrzesińskich, udział w lekcjach muzealnych,
- zwiedzanie Rezerwatu Archeologicznego „Gród w Grzybowie”,
- udział w Europejskich Dniach Dziedzictwa organizowanych przez Muzeum Regionalne im. Dzieci Wrzesińskich,
- udział w projekcie „Września – moje miasto”,
- udział w konkursach historycznych,
- udział w seansie filmu „Miasto młodych buntowników”,
- udział w historycznej grze terenowej „Dzieci Wrzesińskie 1901”,
- udział w projekcie „Spotkajmy się na ławeczce nad Zalewem Wrzesińskim” wraz WUTW,
- udział w programie „Re:Memory – multimedialne historie lokalne” organizowanym przez Centrum Edukacji Obywatelskiej,
- zapoznanie się z lokalnymi zabytkami i pomnikami,
- zajęcia plastyczne i multimedialne dotyczące lokalnych zabytków,
- konkurs fotograficzny dotyczący lokalnych zabytków,
- wykonywanie gazetek okolicznościowych ukazujących lokalne dziedzictwo kulturowe.

PRIORYTET III.

EKSPONOWANIE I POPULARYZOWANIE WALORÓW DZIEDZICTWA KULTUROWEGO GMINY WRZEŚNIA

Działanie 3.1.

Gromadzenie i udostępnianie przez Muzeum Regionalne im. Dzieci Wrzesińskich materiałów dotyczących dziedzictwa kulturowego Miasta i Gminy Września.

Gromadzenie zbiorów jest stałą częścią działalności muzeum. Placówka pozyskuje nowe zbiory drogą zakupów, darów, przekazów oraz badań terenowych.

Stan muzealiów na 31 grudnia 2022 r.

	<i>poddział wg GUS</i>	<i>liczba wpisów</i>
1.	sztuka	181
2.	archeologia	67
3.	etnografia	31
4.	historia	486
5.	militaria	138
6.	numizmatyka	387
7.	technika	45
8.	przyroda	1
9.	geologia	0
10.	fotografia	437
11.	kartografia	280
12.	archiwistyka	2745
13.	biblioteka	1552
	ogółem	6350

Stan depozytów na 31 grudnia 2022 r.

	<i>poddział wg GUS</i>	<i>liczba wpisów</i>
1.	sztuka	74
2.	archeologia	118
3.	etnografia	0
4.	historia	250
5.	militaria	0
6.	numizmatyka	0
7.	technika	0
8.	przyroda	0
9.	geologia	0
10.	fotografia	0
11.	kartografia	0
12.	archiwistyka	0
13.	biblioteka	0
	ogółem	442

Zbiory muzealne udostępnione są w następujący sposób

- Ekspozycja muzealna:
 - 1) Dawna historia miasta,
 - 2) Strajk Szkolny Dzieci Wrzesińskich,
 - 3) Września XX w.,
 - 4) Saloniki mieszczańskie,
- Udostępnianie muzealiów:
 - 2021 r. – korzystały 46 podmioty,
 - 2022 r. – korzystały 31 podmioty,

Działanie 3.2.

Gromadzenie i eksponowanie zabytków ruchomych dotyczących dziedzictwa Wrzesińskiej Kolei Powiatowej.

Gmina Września jest właścicielem dwóch zabytkowych wagonów kolejki wąskotorowej wpisanych indywidualnie do rejestru zabytków (nr. rej. zabyt. B-266 z 18.12.2008). Prezentowane są one wraz z lokomotywą parową Px48-1785 wraz z tenderem na torach przy peronie oddającym charakter dawnego przystanku Wrzesińskiej Kolei Powiatowej. Na tablicach informacyjnych przedstawiona jest historia Wrzesińskiej Kolejki Powiatowej ze schematem połączeń oraz archiwalnymi fotografiami.

Działanie 3.3.

Przygotowywanie publikacji dotyczących zabytków oraz dziedzictwa kulturowego gminy Września.

Publikacje dotyczące dziedzictwa kulturowego gminy Września w okresie sprawozdawczym wydało wydawnictwo Muzeum Regionalnego im. Dzieci Wrzesińskich

2021 r.

- 1) S. Mazurkiewicz, „Święty Krzyż na wrzesińskiej Lipówce”, Września 2021, (nakład 300 egz.),
- 2) „Strajk Szkolny Dzieci Wrzesińskich”, red. S. Mazurkiewicz, Września 2021, (nakład 350 egz.).

2022 r.

- 1) „Museion Wrzesiński” zeszyt 5, (nakład 300 egz.),
- 2) S. Mazurkiewicz, „Policja budowlana. Zrealizowane i niezrealizowane projekty urbanistyczne miasta Września w l. 1793-1945.”, (nakład 350 egz.).

Działanie 3.4.**Współpraca z innymi podmiotami.**

Zadania w zakresie ochrony dziedzictwa kulturowego Gmina Września powierza organizacjom pozarządowym. Współpraca z nimi opiera się na podstawie art. 30 ust. 1 ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (tekst jednolity Dz. U. z 2023 r., poz. 40) oraz w związku z Uchwałą Nr XXXIX/355/2022 Rady Miejskiej we Wrześni z dnia 27 października 2022 r. w sprawie programu współpracy Gminy Września z organizacjami pozarządowymi oraz z podmiotami prowadzącymi działalność pożytku publicznego. Gmina udziela im wsparcia finansowego w zakresie realizacji zadań związanych z ochroną dziedzictwa kulturowego. W okresie sprawozdawczym wsparcia udzielono następującym podmiotom:

2021 r.

Lp.	Wnioskodawca	Cel dotacji	Wysokość dotacji
1.	Wiejskie Stowarzyszenie Edukacyjno-Kulturalno-Turystyczne „Szansa” w Grzybowie	VIII Festyn historyczny - „Dawniej i dziś”	2 700,00
2.	Wiejskie Stowarzyszenie Edukacyjno-Kulturalno-Turystyczne „Szansa” w Grzybowie	VIII Grzybowski Turniej Wojów „W boju i w obozie. W zdrowiu i chorobie”	23 700,00
3.	Fundacja Nowoczesny Konin	ZNAM ZABYTKI MOJEJ GMINY !	900,00
4.	Towarzystwo Przyjaciół Grodu w Grzybowie	VI Wielkopolski Festiwal Odkrywców Historii – SMAKI DZIEDZICTWA 2021	14 000,00
5.	Fundacja Dzieci Wrzesińskich	KONKURS FOTOGRAFICZNY – Niewidoczne miejsca Wrześni	1 000,00

2022 r.

Lp.	Wnioskodawca	Cel dotacji	Wysokość dotacji
1.	Wiejskie Stowarzyszenie Edukacyjno-Kulturalno-Turystyczne „Szansa” w Grzybowie	IX Grzybowski Turniej Wojów „997-1025-2022. Święty Wojciech – Bolesław Chrobry – Polska”	20 000,00
2.	Wiejskie Stowarzyszenie Edukacyjno-Kulturalno-Turystyczne „Szansa” w Grzybowie	IX Festyn historyczny - „Dawniej i dziś”	3 000,00

UZASADNIENIE

Uchwałą nr XXI/208/2021 z dnia 4 lutego 2021 r. Rady Miejskiej we Wrześni został zatwierdzony „Gminny Program Opieki nad Zabytkami dla Miasta i Gminy Września na lata 2021-2024”. Zgodnie z art. 87 ust. 5 ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (t.j. Dz. U. z 2022 r., poz. 840) Burmistrz zobowiązany jest co dwa lata do sporządzenia sprawozdania z realizacji programu i przedstawienia go radzie miejskiej. Opracowanie sprawozdania pozwala ocenić stan wdrażania programu.